

CASTELLS CATALANS

Nom del castell: Montmany

Data de construcció: segle X

Municipi: El Figaró

Comarca: Vallès Oriental

Altitud: 673 m

Coordenades: E 437732.91, N 4619329.56

(ED50 UTM 31N). Longitud: 02° 15' 01.0"

Latitud: 41° 43' 17.3" (ETRS89 Geodèsiques)

Com arribar-hi: s'hi accedeix des del Figaró a través de la carretera asfaltada BV-1489 que duu a prop de Sant Pau de Montmany. Un quilòmetre abans d'arribar-hi cal pren un camí que vers el nord arriba al castell passant per les masies de cal Pèl-roig i la Casa Blanca.

MONTMANY

També hem vist o sentit anomenar aquest castell amb els noms de: Castell dels Moros, Castell del Prat i Castell de la Rovira.

L'abundància nominal —semblant a la que trobava per al seu poble nadiu el menorquí Ruiz i Pablo!— no s'aparella, en canvi, amb l'abundància històrica. Un autor de tanta empresa com ha estat el notari Josep Maurí Serra, escriptor d'una *Història de La Garriga* en tres volums i una pacient *Història del santuari de la Mare de Déu de Puiggraciós*, aviat despatxa el castell que ara ens interessa: «El castell de Montmany —escriu— era una fortalesa feudal, utilitzable per a defensa en un temps de tanta freqüència de lluites entre petits senyors locals. Era cosa sovintejada que en aquests llocs florís una església. Castell i capella en el Puiggraciós nostre cas pertanyien al baró de Centelles». Inferim, per tant, que el castell fou relativament tardà en aparèixer.

Certament, per les dades que hem recollit, aquest castell —emplaçat dalt d'una elevació de 685 metres sobre el nivell del mar i acarat al Sot del Bac i als cingles de Bertí— no presenta una trajectòria molt pretèrita. Hom opina que el propi nom de Montmany li ve de remolc, és a dir, que el Montmany (=muntanya gran) seria el nom antic del Puiggraciós, nom antic que, pel tràmit parroquial —l'església aixecada a la vall, va afegir al nom del sant titular (sant Pau) el del mont on havia estat erigida—esdevindria

qualificador d'aquest promontori. En una visió panoràmica del terror, hauríem de considerar no solament la proximitat del Puiggraciós (que assoleix els 807 metres) i del veí turó d'en Cuspinera (713 metres), sinó també, i de manera especial, els cingles de Bertí, com a teló de fons. En la geografia immediata d'aquest castell, podem apreciar-hi el sot de Montmany o els Sots Feréstecs que mogueren la ploma d'un dels nostres millors prosistes; al·ludim a Raimon Casellas, qui embolcalla el seu «mossèn Llàtzer» en aquest paisatge: «Davant per davant se li alçaven les fosques obagues de la Rovira, coronades pels cims altíssims del Puiggraciós. A mà dreta se li arrengraven, com un puny de muralles que toqués el cel, les roques fantasmes del cingle de Bertí. A mà esquerra se li estenien les feixes conreades de l'Uià, tot esglaonant les vessants, com si volguessin arribar als núvols. I a darrera, cap a darrera, ajuntant-se de mica en mica amb les feixes de conreu, se li apareixia el tossalot de Romaní, amb el Castell dels Moros dalt de tot, traient el cap com un espectre».

Amb amplitud de mira, ens adonarem que el paratge no manca de proximitat militar, però són els temps medievals els que regeixen el nostre tema. Consta que en l'any 966 els marmessors del comte Mir assignaren a la seu barcelonina l'església de Sant Esteve de la Garriga, amb les esglésies pròpies; una d'aqueixes esglesioles era, hom creu, la de

Sant Pau de Montmany. El 1139, el prelat barceloní donà l'església de la Garriga, amb les esglésies sufragànies, al cenobi de Santa Maria de l'Estany; en l'escriptura de concessió apareix expressament anomenada l'església de Sant Pau de Montmany. Segons Maurí Serra, es tracta de la primera explícita referència al temple de Sant Pau de Montmany. Triganera, encara, de més de dos segles, resulta la primera notícia que coneixem del castell. Any 1357, 9 de maig: el rei Pere el Cerimoniós va vendre, llavors, per lliure i franc alou, a Ramon de Centelles, els imperis mer i mixt i tota altra jurisdicció en els castells de Montmany i de Gallifa, de la vegueria del Vallès, i els respectius termes, pel preu de 7.000 sous barcelonesos, a carta de gràcia.

No havent fet ús de la carta de gràcia, la casa de Centelles, ja important, amplià els seus dominis per aquesta banda. Dels delmes i rèdits del castell de Montmany en benefici dels Centelles, n'hi ha força comprovants. Documentalment, veiem actuar els síndics del terme del castell. En els fogatjaments del segle XIV, el «Castell de Muntmany» hi surt esmentat. El 1379, el rector de Sant Pau de Montmany tenia «un cert benefici» en «una capella anomenada en el castell de Montmany» i se li concedia que pogués servir ensems benefici i rectoria (per notícia de l'any 1413, ressalta dit benefici instituït sota la invocació de Sant Miquel Arcàngel).

En l'any 1380, la jurisdicció de la Garriga fou venuda pel sobirà al seu conseller i majordom Eimeric de Centelles, malgrat promeses anteriorment fetes als vassalls. Sota aqueixa senyoria, hi estigueren fins a l'any 1397. La propietat del castell de Montmany prosseguí en la família Centelles, i el 1472 — any de la conclusió de la guerra contra Joan II— la possessió requeia, per vincles familiars, en Pere Galceran de Cruïlles. Hi ha esment que l'any 1519 els Centelles eren senyors de Montmany, amb tota la jurisdicció civil i la criminal, i que el terme de Montmany era de la baronia de Centelles.

En substància, és això el que sabem, en l'aspecte històric, concernent el castell. Agònic edifici, de planta quadrada i de recinte petit, que la vegetació silvestre va clivellant i malmeten amb l'ajuda del sol, de l'aigua i del vent.

El propietari actual d'aquest castell de quatre –o potser cinc– noms, i no pas desproveït de llegenda, és N. Encio Rey.

Nota: la major part de l'escrit ha estat extret del Volum II de l'obra sobre els *Castells Catalans* publicada per l'editor Rafael Dalmau l'any 1969.

Jordi Gironès i Vilardebò
gener de 2010

